

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” CONSTANȚA
FACULTATEA DE TEOLOGIE

PILDE SPECIFICE EVANGHELIEI
DUPĂ LUCA

Teză de doctorat

Rezumat

COORDONATOR:

IPS PROF. UNIV. DR. TEODOSIE PETRESCU

DOCTORAND:

ARHID. BOGDAN-FLORIN M. CHIRILUȚĂ

CONSTANȚA

2012

Planul lucrării

Introducere

Pildele Mântuitorului – Modalitate de exprimare a adevărului de credință

PARTEA I

SPECIFICUL EVANGHELIEI DUPĂ LUCA

Capitolul I - Importanța Evangheliei după Luca

a. Introducere în Evanghelia după Luca

a.1. Autorul Evangheliei a III-a

a.2. Activitatea Sf. Ev. Luca

a.3. Data și locul compunerii scrierilor lucanice

a.4. Destinatarii Evangheliei după Luca

b. Mărturii și izvoare ale Evangheliei a III-a

b.1. Mărturia Tradiției

b.2. Mărturia Noului Testament despre Sf. Luca

b.3. Izvoarele Evangheliei de la Luca

Capitolul II - Specificul Evangheliei a III-a

a. Idei specifice Evangheliei a III-a

b. Mesajul Bunevestiri și a Nașterii Fiului lui Dumnezeu cu Trup

b. 1. Buna Vestire (1, 26-38)

b.2. Cântarea Fecioarei Maria (1, 46-54)

b.3. Cântarea preotului Zaharia (1, 67-79)

b.4. Cântarea îngerilor (2, 14)

b.5. Cântarea dreptului Simeon (2, 29-32)

b.6. Relatarea nașterii lui Iisus (2, 1-7)

c. Descrierea bogată în expresie a faptelor Mântuitorului.

Partea a II-a

PILDELE SPECIFICE EVANGHELIEI DUPĂ LUCA ȘI EXEGEZA LOR

1. Parabola celor doi datornici (7, 40-48)

2. Parabola samariteanului milostiv (10, 29-37)

3. Parabola prietenului inoportun (11, 5-8)
4. Parabola bogatului lacom (12, 13-21)
5. Parabola slugilor care-și așteaptă stăpânul de la nuntă (12, 35-38)
6. Parabola slugii care a cunoscut și care n-a cunoscut voia stăpânului (12, 47-48)
7. Parabola smochinului neroditor (13, 6-9)
8. Parabola despre ocuparea locurilor la mese (14, 7-13)
9. Parabola celor invitați la cina cea mare (9, 15-24)
10. Parabola omului care vrea să-și zidească turn și a împăratului care se pregătește de război (14, 28-33)
11. Parabola despre drahma pierdută (15, 8-10)
12. Parabola fiului risipitor (15, 11-32)
13. Parabola iconomului incorect (16, 1-3)
14. Parabola bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr (16, 19-31)
15. Parabola slugilor nefolositoare (17, 7-10)
16. Parabola judecătorului nedrept (18, 1-8)
17. Parabola vameșului și a fariseului (18, 9-14)
18. Parabola celor zece mine (19, 11-27)

Partea a III-a

TEOLOGIA PILDELOR SF. EVANGHELIST LUCA

Capitolul I - Învățătura dogmatică cuprinsă în pildele Sf. Ev. Luca

- a. Hristologia
- b. Soteriologia

Capitolul II - Învățăturile morale cuprinse în pildele Evangheliei Sf. Luca

- a. Milostenia
 - a.1. Pilda samarineanului milostiv (10, 29-37)
 - a.2. Pilda bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr (16, 19-31)
- b. Iubirea de Dumnezeu și de aproapele
 - b.1. Pilda slugilor care-și așteaptă stăpânul de la nuntă (12, 35-38)
 - b.2. Pilda slugilor care au cunoscut și a slugii care nu a cunoscut voia stăpânului (12, 47-48)

b.3. Pilda celor invitați la cina cea mare (14, 15-24)

b.4. Pilda omului care vrea să-și zidească turn și a împăratului care se pregătește de război (14, 28-33)

c. Smerenia

Pilda vameșului și a fariseului (18, 9-14)

d. Iertarea

d.1. Pilda celor doi datornici (7, 40-48)

d.2 Pilda fiului risipitor (15, 11 -32)

e. Dreptatea

e.1. Pilda iconomului incorect (16, 1-3)

e.2. Pilda judecătorului nedrept (18, 1-8)

Concluzii

Introducere. Parabola a fost forma cea mai des folosită de Mântuitorul pentru a transmite învățătura Sa celor ce se adunau în jurul Său spre a-L asculta. Este o formă a tradiției iudaice. Orientalii, îndeosebi evreii, erau cu multe secole înainte de venirea Mântuitorului obișnuiți cu genul de vorbire în parabole. Înțelepți ca Solomon, profeți ca Natan și Isaia au alcătuit parabole frumoase pe care le găsim în paginile scripturistice ale Vechiului Testament (Eccl. 9, 14-16; II Sam. 12, 1-7; Is. 28, 23-29). Cu toate acestea parabolele evanghelice pot fi socotite ca alcătuind un gen de vorbire propriu Mântuitorului, în sensul că prin fondul lor doctrinar, ca și prin formularea neîntrecută în frumusețe, se prezintă ca opere desăvârșite, demne de înălțimea divinului lor Creator.

Citind parabolele rostite de Mântuitorul și încercând să găsim adevărata lor semnificație ne dăm seama că ne aflăm în fața unei tradiții demne de toată încrederea și că, prin intermediul lor, se creează o relație, o comunicare nemijlocită cu Cel în care ele își au izvorul. Cu toate acestea, parabolele ne pun în fața unei probleme dificile, aceea de a încerca să le găsim sensul lor original. Parabolele din Sfintele Evanghelii nu au menirea de a stabili maxime cu caracter general, ci fiecare dintre ele a fost relatată într-o situație reală din viața Lui, în momente diferite, deseori neprevăzute. De exemplu, ar fi o greșeală mare să se creadă că pilda fiului risipitor conține esența Evangheliei și că, nu există nicio doctrină a ispășirii care să fie esențială pentru creștinism; sau să se presupună că milostivirea practică față de semenii noștri, din pilda samariteanului milostiv, constituie esența și scopul mântuirii.¹

Parabolele, de fapt întreaga învățătură, urmăresc să nască atitudini și practici religioase noi. Mântuitorul Hristos nu-și impune învățătura cu forța, ci lasă pe fiecare să aleagă, prin libertatea pe care o are, calea și modul de a-și conduce viața. Așadar, mulțimea, dar și ucenicii au avut darul libertății de a-L urma ori de a-L părăsi. În Evanghelia după Ioan cap. 6 se spune că o parte dintre ucenici, după ce Iisus le-a vorbit despre Pâinea care coboară din cer, s-a smintit și L-a abandonat.

Evanghelia după Luca încorporează în textul ei o serie de parabole cu caracter aparte, nemaiîntâlnite în gândirea și exprimarea umană, într-o așa măsură elaborate. Parabolele relatate de Mântuitorul Hristos - mai ales în călătoria spre Ierusalim -

¹ J. Simon Kistemaker, *Pildele Domnului Iisus*, Editura Societății Biblice din România, București, 2009, p. 26.

accentuează și nuanțează menirea noastră în viața pământească, slujirea pe care trebuie să o aducem cu credincioșie și statornicie lui Dumnezeu, valorile pe care un creștin trebuie să le promoveze în comunitate și comuniune cu semenii, precum și finalitatea eshatologică cand vom fi răspălățiți pentru trecerea noastră credincioasă prin viața efemeră.²

În continuare mi-am structurat teza în trei părți. În prima parte a lucrării am tratat despre importanța evangheliei lui Luca și a specificului ei în contextul Revelației creștine.

Știm că Evanghelia a fost scrisă ca document pentru încredințarea păgânilor despre mesianitatea lui Iisus din Nazaret și a istoricității Sale. Prin amintirea numelui de Teofil, care în prologul Evangheliei este numit „Kratiste Teofile”, dar și prin omiterea unor evenimente cu specific iudaic, ce nu ajutau la formarea viitorilor creștini dintre păgâni, Sf. Luca sugerează că această scriere este adresată păgânilor interesați de creștinism, indiferent de provincia romană în care s-ar afla. Astfel, important este să deducem destinarii Evangheliei a treia și mai puțin să aflăm locul unde a fost redactată³.

Un studiu atent al Evangheliei a treia ne arată că destinarii ei erau creștini proveniți dintre păgâni. Sf. Luca evită subiectele specific iudaice sau lasă la o parte anumite detalii care nu puteau fi înțelese de cititorii săi neiuidei. Astfel, Luca omite secțiunea despre datina bătrânilor (Mc. 7, 1-23), referirea la revenirea lui Ilie (Mc. 9, 11-13), antitezele din Matei (5, 21-22. 27-28. 33-37). Uneori rearanjează, în același scop, elementele unui text sau evită unele detalii (a se compara Mt. 5, 38-48 cu Lc. 6, 27-36; Mt. 7, 24-27 cu Lc. 6, 47-49).⁴

Evanghelia trebuie situată în anii 62-63, căci ea n-a putut fi scrisă înainte de Evanghelia de la Marcu, pe care Sf. Ev. Luca a folosit-o ca unul din principalele sale izvoare. Dar nici după Cartea Faptele Apostolilor, al doilea „cuvânt” al operei lucanice, care a fost scrisă în anul 63, deoarece se oprește cu istorisirea la momentul când Sf. Ap. Pavel se afla deja de doi ani la Roma, așteptând judecata Cezarului (Fapte 28, 30). Mulți autori nu sunt de acord cu această datare și pretind că Evanghelia a fost scrisă mai târziu, chiar după anul 70. Ei socotesc că finalul cărții Faptele Apostolilor nu este un argument pentru datarea acestei cărți la anul 63. Scriind Faptele Apostolilor, Sf. Luca ar fi urmărit un plan, acela de a înfățișa progresul propovăduirii Evangheliei de la Ierusalim până la

² Cf. Alfred Loisy, *L'Evangile selon Luc*, Editura Du Cerf, Paris, 1924, p. 65.

³ *Ibidem*, p. 59.

⁴ *Ibidem*, p. 42.

Roma, capitala imperiului (cf. Fapte 1, 8); el nu și-ar fi propus să vină cu istorisirea evenimentelor la zi. E însă de necrezut că Sf. Luca ar fi putut întrerupe în acest chip relatarea faptelor „eroului” și a dascălului său, Sf. Apostol Pavel. Cum nu ne-ar fi spus el ceva despre sfârșitul captivității romane a Apostolului, dacă acesta s-ar fi petrecut deja?⁵

Opera literară a Sfântului Luca se distinge prin remarcabile calități de fond și formă.

Ca și precursorii ei sinoptici - Sfintele Evanghelii de la Matei și Marcu - Evanghelia a treia expune amănunțit activitatea mesianică a Fiului lui Dumnezeu întrupat, desfășurată mai ales în Galileia, Perea și Ierusalim, patimile, moartea, învierea, arătările de după înviere și înălțarea Sa la cer (aceasta din urmă fiindu-i comună cu Evanghelia a doua).

Autorul Evangheliei a treia înregistrează evenimentele împlinirilor mesianice în ordinea lor cronologică, dovedind în această direcție mai multă și mai exigentă grijă decât precursorii săi, Matei și Marcu. Ceea ce aceștia au înregistrat pe larg, Evanghelia a treia se mulțumește de cele mai multe ori să noteze doar în treacăt, dând în schimb extensiune episoadelor pe care primii doi sinoptici le-au omis sau le-au povestit sumar.⁶

Bogăția cuprinsului acestei sfinte cărți este întregită de valoarea documentară a relatărilor ei. În prolog, autorul îi informează pe cititori că are cunoștință de existența - și, deci, de cuprinsul - Evangheliilor precedente. Cu toate acestea, nu s-a mărginit la utilizarea lor servilă, ci a întreprins cercetări personale asidue, consultând martori ai vieții și activității Mântuitorului, precum și un oarecare material scris (așa de ex. pentru genealogia Mântuitorului din cap. 3, care se deosebește simțitor de cea din cap. 1 al Evangheliei întâia).

Cunoscând motivul alcătuirii scripturilor lucanice, cunoaștem totodată și scopul urmărit prin ele. Faptic, scopul fusese atins cu Evanghelia: lectura ei l-a determinat pe nobilul Teofil să îmbrățișeze creștinismul. Formal, acesta putea fi întregit prin completarea cunoștințelor de istorie bisericească creștină dobândite de Teofil din manuscrisul primei cărți - ceea ce Sf. Luca nu a zăbovit a face, redactând cartea Faptele Apostolilor.

În consemnarea evenimentelor legate de nașterea Sf. Ioan Botezătorul, Luca gravitează în jurul punerii numelui pruncului, pe când în relatarea despre nașterea lui Iisus

⁵ Pr. Dr. Ilie Melniciuc, suportul de curs pentru Noul Testament, anul I, semestrul II.

⁶ Alois Stoger, *L'évangile selon Saint Luc*, Editura Desclee, Paris, 1968, p. 34.

accentul este pus pe împrejurările nașterii și evenimentele ce au însoțit taina întrupării Cuvântului lui Dumnezeu. Evanghelistul evidențiază trei lucruri:

a) descrie situația politică, pentru a motiva de ce Iisus S-a născut în Betleem. În acest fel introduce evenimentul nașterii lui Hristos în istorie, anticipându-i semnificația universală;

b) face legătura între orașul Betleem și David profetul, pentru a argumenta că Iisus este Mesia;

c) prezintă începutul smerit al Mântuitorului Iisus, identificându-L cu săracii și oropsiții acestei lumi, pentru a convinge că este îndepărtat prin aspirațiile și slujirea Sa de vanitatea lumii.

Luca pune în paralelă relatările despre nașterea lui Ioan Botezătorul și a lui Iisus, prezentând superioritatea Domnului în fața Înaintemergătorului.

Tăierea împrejur a Mântuitorului (Lc. 2, 21) este amintită lapidar, pentru a sublinia punerea numelui de Iisus, așa cum fusese vestită Fecioara Maria de către înger (Lc. 1, 31), iar în plan secundar pentru a arăta că Învățătorul aparține poporului iudeu, împlinind prevederile Legii dată de Dumnezeu lui Moise.

În continuare întreaga Evanghelie a lui Luca se caracterizează printr-o descriere bogată în expresie a faptelor Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

În partea a doua a lucrării am tratat strict pildele specifice numai lui Luca și exegeza lor.

Parabolele relatate numai de Evanghelistul Luca sunt în număr de optsprezece. În fiecare dintre ele vom afla *învățăături dogmatice, eshatologice și, îndeosebi, învățăături morale*, întrucât Sfântul Ev. Luca, față de ceilalți evangheliști sinoptici, a arătat o oarecare înclinație deosebită către aspectul social al învățăturii Mântuitorului.

1. Parabola celor doi datornici (Lc. 7, 40-48). Face parte din pericopa care istorisește ungerea Mântuitorului în casa fariseului Simon (7, 36-50). Scena ungerii se petrece într-o localitate din Galileea, în primul sau al doilea an de activitate publică a Mântuitorului. Parabola are caracter dogmatic și moral, ilustrând milostivirea divină pentru păcătoșii care se pocăiesc, arătând rolul virtuții iubirii de Dumnezeu în dobândirea mântuirii.⁷

Învățătura care se desprinde din această parabolă este iertarea, privită ca mijloc ce

⁷ Diac. Prof. Nicolae Nicolaescu, *Actualitatea parabolilor istorisite în Evanghelia după Sf. Luca*, în „Studii Teologice”, Nr. 5-6/1952, p. 274.

reface legătura de dragoste și comuniune între Dumnezeu și om, implicit între oameni. Dumnezeu, în nemărginita Sa iubire pentru oameni, a hotărât de la început să-i ierte pe oameni și să restaureze relația acestora cu El.

2. Parabola samariteanului milostiv (10, 29-37). Parabola samarineanului milostiv a fost rostită în apropiere de Ierihon, pe drumul Ierusalimului, după înapoierea celor șaptezeci din misiunea de probă. Ea constituie răspunsul Mântuitorului la întrebarea legistului care, dorind să se mântuiască, voia să afle cine este aproapele său (10, 25-28).

Parabola pornește de la condamnarea disprețului și a urii iudeilor față de populația mixtă din Samaria și arată că aproapele nostru este orice om aflat în nevoie sau suferință, fără deosebire de rasă, de neam, de condiție socială, de religie sau de altceva de acest fel.⁸

Parabola este, de fapt, un răspuns dat de Mântuitorul unui învățător de Lege, care-L întreabă: „Învățătorule, ce să fac ca să moștenesc viața de veci?” (Lc. 10, 25), numele de „învățător de lege” îl vădește ca un specialist în învățăturile religioase, având o oarecare autoritate față de alte persoane în interpretarea Scripturii. Avea dreptul de a se pronunța în hotărârile de natură teologică și morală. El vine la Mântuitorul cu gândul de a-L ispiți. Știa foarte bine ce trebuia să facă, însă dorea să audă care este răspunsul lui Iisus și, prin aceasta, să aibă ocazia să-L acuze că nu cunoaște cele cinci cărți ale lui Moise.⁹

Parabola samariteanului milostiv are o deosebită importanță pentru înțelegerea creștină a fenomenului social. Când se simt amenințați de vreo primejdie, când cad victimă nedreptății, când dau piept cu necazurile și când sunt loviți personal de vreo suferință fizică sau morală, toți oamenii reacționează la fel: încearcă mai întâi să îndepărteze primejdia, dau apoi pe față și condamnă cu indignare nedreptatea, încearcă după aceea să evite, să împruțineze și să aline suferința, combat cu dârzenie cauzele răului, își apără din toate puterile viața, munca, demnitatea și fericirea, se străduiesc fără încetare să învingă necazurile și, în sfârșit, dacă-și dau seama ca nu se pot salva singuri, cer ajutorul frățesc al semenilor lor.

3. Parabola prietenului inoportun (11, 5-8). Este menită să sublinieze necesitatea stăruinței în rugăciune și să illustreze eficacitatea rugăciunii insistente a

⁸ Diac. Prof. Nicolae Nicolaescu, *Actualitatea parabolilor istorisite în Evanghelia după Sf. Luca*, în „Studii Teologice”, Nr. 5-6/1952, p. 276.

⁹ Pr. Lect. Dr. Ilie Melniciuc, suport de curs pentru Noul Testament, anul I, semestrul II, Iași.

credincioșilor. Prin ea, Mântuitorul ne poruncește să nu descurajăm în fața primului refuz, ci, dimpotrivă, să ne rugăm lui Dumnezeu până vom fi ascultați. După ce Mântuitorul îi învață pe ucenicii Săi cum să se roage, rostind rugăciunea domnească, Tatăl nostru, îi învață prin pilda rostită folosul și roadele rugăciunii făcute cu stăruință, îndemnându-i totodată să nu cadă în deznădejde.

Prin această parabolă Mântuitorul vrea să arate că, așa cum vecinul îi împlinește rugămintea prietenului de la ușă, și Dumnezeu va asculta și împlini rugăciunile oamenilor numai dacă sunt făcute cu stăruință.¹⁰

4. Parabola bogatului lacom (12, 13-21). Pilda a fost rostită de Mântuitorul în perioada când se afla în ținuturile din Perea, în misiunea de propovăduire a Evangheliei Sale. Pentru a reuși să pătrundem mai bine înțelesul acestei pilde este nevoie să ne oprim mai întâi la cauzele care L-au determinat pe Mântuitorul să o spună. Un om din mulțime vine la Mântuitorul Iisus și se plânge că fratele său nu vrea să-și împartă cu el moștenirea. Cei doi frați își luaseră fiecare partea din moștenire, încă din momentul când părinții erau în viață, iar acum, după moartea lor, acesta dorea ca fratele său să-i cedeze și el o parte din moștenire.¹¹ El nu merge la un judecător pentru că avea convingerea că are mari șanse să piardă și de aceea apelează la Mântuitorul, știind că El face bine tuturor și, prin autoritatea și prestigiul pe care-L avea în popor, va reuși să-l înduplece pe fratele său, să împartă averea cu el.

Principala învățătură care se desprinde din această parabolă este prețuirea valorilor spirituale care mântuiesc sufletul, folosindu-ne de bunurile materiale, ca daruri oferite de Dumnezeu atât cât este necesar întreținerii vieții.¹² Îngrijindu-ne mai întâi de cele spirituale pentru a spori pe treptele credinței, Dumnezeu se va îngriji pentru fiecare și de cele necesare trupului, după cum Însuși Mântuitorul spune: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă” (Mt. 6, 33).

5. Parabola slugilor care-și așteaptă stăpânul de la nuntă (12, 35-38). Parabola are caracter eshatologic, fiind concluzia sfaturilor date de Mântuitorul mulțimii de a agonisi comoară în cer prin săvârșirea faptelor de milostenie. Parabola este un îndemn la priveghere permanentă pentru ca fiecare să fie pregătit în orice moment pentru chemarea

¹⁰ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Dicționar de teologie ortodoxă*, Ediția a II-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune, București, 1994, p. 91.

¹¹ E. Raymond, Fitzmyer, A. Joseph, Murphy, E. Roland Brown, *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură*, traducere de Grosan, P. Dumitru, Vol. I, Editura Galaxia Gutenberg, 2005, p. 77.

¹² *Ibidem*.

ce se va face la Parusie. Pentru creștinismul ortodox parabola este semnificativă, deoarece exprimă relația între Domn și rob (slujitor, slugă, serv) care continuă și după moarte.

6. Parabola slugii care a cunoscut și care n-a cunoscut voia stăpânului (12, 47-48). Ca și cea anterioară, parabola are caracter eshatologic fiind concluzia acesteia. Ea a fost determinată de întrebarea adresată de Apostolul Petru, Mântuitorului: „Doamne, către noi spui pilda aceasta sau către toți” (Lc. 12, 41). Din conținutul primei parabole reiese că ea a fost adresată către orice creștin care are datoria să aștepte venirea a doua a Domnului pentru a fi răsplătit cu fericirea veșnică, însă: „sluga aceea care a știut voia stăpânului și nu s-a pregătit, nici n-a făcut voia lui, va fi bătută mai mult. Și cea care n-a știut, dar a făcut lucruri vrednice de bătaie, va fi bătută puțin. Și oricui i s-a dat mult, mult i se va cere, și cui i s-a încredințat mult, mult i se va cere” (Lc. 12, 47-48).

Parabola are următorul mesaj: credinciosul iconom care este și înțelept va fi atent la obligațiile pe care stăpânul său i le-a conferit pentru un anumit timp, cunoscând că la final va avea loc răsplătirea sa.

Față de parabola din Mt. 24, 45-51, care accentuează caracterul eshatologic, al iminentei Parusii a Domnului, parabola din Evanghelia după Luca exprimă mai mult atenționarea că noi suntem administratori în numele lui Dumnezeu, iar voia Lui trebuie împlinită în viața noastră.

7. Parabola smochinului neroditor (13, 6-9). Simplitatea parabolei care face referire la starea de continuă pocăință și așteptare a împlinirii milostivirii Stăpânului, este expusă doar de Sf. Luca, în drumul cunoașterii, spre Ierusalim. Folosindu-se de imaginea unei plantații de vie, în care se găsește un smochin, Mântuitorul exprimă o judecată voalată pentru cei din Israel care nu aduc roadele cerute de Stăpân. Această parabolă ilustrează necesitatea pocăinței pentru viața viitoare. Ea scoate în evidență apropierea pedepsei pentru cei păcătoși, arătând totodată că la judecată vor fi pedepsiți nu numai cei care au făcut fapte vrednice de osândă, ci și cei care nu au făcut faptele cele bune.¹³

8. Parabola despre ocuparea locurilor la mese (14, 7-13). Mântuitorul rostește pilda, combătând spiritul fariseic manifestat cu prilejul ocupării locurilor la mese de către aceștia (Lc. 14, 7-11). Mântuitorul observă la farisei străduința de a ocupa locurile cele mai de seamă, care, de obicei, erau rezervate dinainte pentru cei mai apropiați gazdei. Dar ei, cu spiritul lor plin de mândrie, se socoteau a fi oaspeți de seamă și căutau cu orice preț să ocupe locurile de onoare.

¹³ Ion Panazan, Maria Daniela Buzași, *Parabolele biblice*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2010, p. 83.

Pentru a demonstra acest comportament orgolios, Mântuitorul spune următoarea parabolă ca rezultat al acestor proaste obiceiuri pe care le deprinsese poporul. Din parabolă învățăm în primul rând faptul că mândria îl duce pe om la căderea din treptele virtuții, iar smerenia este calea de dobândire a cinstei, înălțându-l pe om în fața tuturor. Mântuitorul vrea să sublinieze că îi este mai folos omului să se smerească, „să se așeze în locul cel mai de pe urmă” pentru că smerenia va fi apreciată și va fi chemat la un loc de cinste.

9. Parabola celor invitați la cina cea mare (9, 15-24). Această parabolă poate fi plasată în cadrul poveștelor de la masă, prin care Mântuitorul se adresează mai întâi celor invitați (Lc. 14, 7), apoi gazdei (Lc. 14, 12), în cele din urmă unuia dintre oaspeți (Lc. 14, 15). Mai precis, ea a fost determinată de afirmația pe care un fariseu, aflat la masă împreună cu Mântuitorul, o face, zicând înaintea tuturor: „Fericit este cel ce va prânzi în împărăția lui Dumnezeu” (Lc. 14, 15). Rostind această parabolă Mântuitorul are în vedere ospățul mesianic, de care vor avea parte doar cei ce au acceptat și au participat la cina organizată pe Pământ, adică la credința în Mântuitorul ca Fiu al lui Dumnezeu și Mesia. Gazda din parabola prezentată, făcând afirmația că niciunul din cei care nu au venit la cină nu va gusta din ea, este de la sine înțeles că, odată refuzată invitația, nu vor avea parte de ea.¹⁴ Principala învățătură pe care trebuie să o extragem din această parabolă este răspunsul pozitiv pe care orice om trebuie să-l dea la chemarea lui Dumnezeu, participând cu toată ființa la învățăturile cele mântuitoare, lăsate aici de Mântuitorul și propovăduite de apostoli și de urmașii lor, de-a lungul timpului. Lepădându-ne de plăcerile din lumea aceasta și căutând hrana cea bună pentru suflet vom dobândi comuniunea cu Hristos și împărăția cerurilor în veșnicie.¹⁵

10. Parabola omului care vrea să-și zidească turn și a împăratului care se pregătește de război (14, 28-33). Pilda aceasta o găsim doar în Evanghelia după Luca, fiind urmată de pilda regelui care merge la război (Lc. 14, 31-32), încât cele două pot fi considerate pilde gemene. Ele sunt inserate în relatarea călătoriei către Ierusalim din Evanghelia de la Luca (9, 51-19, 27). Scopul acestor pilde este de a învăța pe cei care se încumetă în lucrarea de a deveni ucenicii lui Iisus, Mântuitorul, să nu desconsidere greutatea misiunii care îi așteaptă. Putem aprecia că ambele parabole au în vedere starea duhovnicească a acelor care se hotărăsc să îndeplinească cele trei sfaturi evanghelice:

¹⁴ Serafim Papacosta, *Parabolele Domnului*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2005, p. 121.

¹⁵ *Ibidem*, p. 164.

ascultarea necondiționată, sărăcia de bunăvoie și castitatea.¹⁶

Pe măsură ce este citită și interiorizată, pilda oferă o provocare pentru cei căldicei sau șovăielnici, care sunt deja următorii lui Hristos. Pilda nu este prezentată în Evanghelia după Sfântul Luca pentru a descuraja persoanele, ci pentru a le determina să se autoaprecieze. Ascultătorul sau cititorul angajat în slujirea lui Hristos deja începe să construiască turnul. Mai este necesar să continue și să completeze ceea ce a fost început.

11. Parabola despre drahma pierdută (15, 8-10). Parabola se prezintă sub forma unei întrebări adresate în special fariseilor și cărturarilor. Astfel, El spune: „... care femeie, având zece drahme, dacă pierde o drahmă, nu aprinde lumina și nu mătură casa și nu caută cu grijă până ce o găsește? Și găsind-o, cheamă prietenele și vecinele sale, spunându-le: Bucurați-vă cu mine, căci am găsit drahma pe care o pierdusem. Zic vouă, așa se face bucurie îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăiește” (Lc. 15, 8-10).

Parabola se sfârșește cu o declarație pe care Mântuitorul o rostește și care a rămas memorabilă: „Zic vouă, așa se face bucurie îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăiește” (Lc. 15, 10). Așadar, pentru a exprima această stare de bucurie, Mântuitorul Iisus folosește gradul comparativ – „mai multă bucurie” – vrând să arate că pentru cei drepti bucuria Părintelui era permanentă, dar pentru un om rătăcit de la calea dreaptă care se întoarce acea bucurie era pierdută, iar acum regăsirea a produs o stare de bucurie și mai mare. În concluzie, îndreptarea oricărui păcătos este câștigarea lui pentru împărăția lui Dumnezeu.¹⁷

12. Parabola fiului risipitor (15, 11-32). Parabola face parte dintr-o triadă de pilde ce au ca temă unică bucuria Tatălui pentru regăsirea omului pierdut din pricina păcatului¹⁸. În această parabolă Mântuitorul zugrăvește în culori vii dragostea dumnezeiască pentru fiecare om păcătos care se pocăiește și se îndreaptă spre Dumnezeu.

Din parabolă trebuie să reținem că drumul întoarcerii de pe calea păcatelor reprezintă mai mult partea de contribuție a credinciosului la mântuirea proprie. Dar harul lui Dumnezeu nu-l părăsește, ci îl ajută în diferite chipuri, mai ales atunci când are mai multă nevoie, când crede că este părăsit de toți. Dumnezeu face în așa fel încât păcatul să nu-i mai producă omului plăcere, ci suferință pentru ca să trezească în el conștiința

¹⁶ Pr. Conf. Dr. Petre Semen, *Vorbirea în pilde în cărțile Sfintei Scripturi*, în „T.V.”, Nr. 11-12/1992, p. 30.

¹⁷ *Ibidem*, p. 178.

¹⁸ Giovanni Lonardi, *Il figlio perduto e ritrovato* în <http://digilander.libero.it/longi48/Luca%2015,11-32.pdf>

căderii; îl determină să-și aducă aminte de bunurile pierdute și îl îmbărbătează ca să se poată ridica.¹⁹

13. Parabola iconomului incorect (16, 1-3). Pilda este rostită de Mântuitorul înaintea ucenicilor, având ca principale învățături, în primul rând folosirea bunurilor materiale în scopul ajutorării celor lipsiți, iar în al doilea rând, și ceea ce este mai evident, hotărârea fermă și prudența cu care fiecare om trebuie să urmărească în viață să facă tot ceea ce-i stă în putere să-și mântuiască sufletul.

Această pildă urmărește să arate modul în care curajul și îndrăzneala de a trece peste o situație limită, cu bună conștiință și spre folosul altora, sunt mai bine văzute decât comportamentul lipsit de curaj sau de dorința de ură a acelor care respectă strict Legea. După ce sfârșește această învățătură Mântuitorul spune: „fiii veacului acestuia sunt mai înțelepți în neamul lor decât fiii luminii” (v. 8). Referitor la aceste cuvinte, Arhiepiscopul Teofil Herineanu spune: „Este o constatare cât se poate de justă, dar o constatare care se referă numai la viața aceasta pământească a oamenilor, la viața aceasta pe care mulți dintre aceia cred numai în ea, o socot unica cu puțință și, ca atare, nu înțeleg să și-o orânduiască decât numai potrivit intereselor proprii.”²⁰

Pentru a recepționa corect mesajul pe care Mântuitorul a dorit să-l lase prin intermediul acestei parabole, nu trebuie să privim cu insistență la faptele iconomului care sunt într-adevăr de condamnat, căci nu aceasta urmărește Hristos, ci să-i urmărim dorința de a face tot ce ne stă în putere să începem o viață nouă în Hristos și să săvârșim în tot timpul fapte bune pentru a fi plăcuți înaintea lui Dumnezeu.²¹

14. Parabola bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr (16, 19-31). Mântuitorul Iisus Hristos se afla într-o perioadă în care predica intens. După ce spuse pilda iconomului incorect, fariseii îl batjocoreau²². Cu parabola bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr, Sf. Ev. Luca încheie reflecția sa asupra bogăției, temă ce a debutat în Lc. 16, 1.²³

¹⁹ Diac. N. I. Nicolaescu, *Actualitatea parabolilor istorisite în Evanghelia după Sfântul Luca*, în revista „Studii Teologice”, nr. 5-6, 1952, p. 286.

²⁰ *Ibidem*, p. 706.

²¹ Diac. N. I. Nicolaescu, *Actualitatea parabolilor istorisite în Evanghelia după Sfântul Luca*, în revista „Studii Teologice”, nr. 5-6, 1952, p. 287.

²² *Ibidem*, *Actualitatea parabolilor istorisite în Evanghelia după Sfântul Luca*, în revista „Studii Teologice”, nr. 5-6, 1952, p. 287.

²³ *La parabola del povero Lazzaro (Lc. 16,19-31)* în *La Scala* 64/5, 2010, p. 337-342, în <http://nuovozenith.files.wordpress.com/2011/10/la-parabola-del-povero-lazzaro7.pdf>

Prin soarta bogatului Mântuitorul Hristos ne arată, că lipsa de fapte bune este egală cu săvârșirea de fapte rele. În viața sa de pe pământ bogatul nu apare ca un asupritor sau brutal, dar această lipsă de păcate nu-l face mai bun, de aceea el merge în locul unde merg toți păcătoșii. El este asemenea smochinului neroditor sau asemenea slugii care și-a îngropat talantul în pământ.

Prin pildele sau parabolele Sale, Mântuitorul ne învață că nimeni nu se poate mântui fără fapte bune, că strângerea de bunuri materiale în mod egoist reprezintă o abatere gravă de la legea divină, creând o ruptură între om și Dumnezeu, că intrarea în Împărăția Cerească este posibilă numai dacă viața de pe pământ este trăită în sfințenie, că legătura de comuniune cu Dumnezeu și cu sine este întreținută numai prin păstrarea comuniunii cu semenii, iar omul are datoria ca, prin puterile lui, să participe la instaurarea Împărăției încă de aici de pe pământ.²⁴

15. Parabola slugilor nefolositoare (17, 7-10). Scurtimea parabolei nu precizează sensul obligațiilor ce decurg din raportul slujitor-stăpân, deși scopul ei este de a evidenția valoarea slujirii depline. Sf. Luca reduce cadrul parabolei la o singură slugă, care trebuie să-și îplinească slujirea. Cerințele împărăției lui Dumnezeu devin obligații pentru noi, în calitate de slujitori definitivi și mereu activi ai poruncilor divine. Parabola împrumută locurile și slujirile specifice din vremea Mântuitorului. După ce un om și-a împlinit lucrarea zilnică, soția, în virtutea reciprocității slujirii, poate să-i pregătească hrana și să-l aștepte când se întoarce. Dar un slujitor - cum este cel de la o stână, unde nu există femei - trebuie să îplinească această slujire.

16. Parabola judecătorului nedrept (18, 1-8). Ilustrează, ca și aceea, a prietenului inoportun (11, 5-8), eficacitatea rugăciunii stăruitoare. De aceea ea începe cu afirmația Sf. Luca: „Și le spunea în pildă, că trebuie să se roage și să nu se lenevească”, și încheie cu cele rostite de către Mântuitorul: „Auziți ce zice judecătorul nedreptății? Dar Dumnezeu nu va izbăvi pe aleșii Săi, oare strigă către El ziua și noaptea, și va răbda mult pentru ei? Zic vouă, că îi va izbăvi îndată”.

Și în această pildă este evidentă legătura dintre rugăciune și împărăția lui Dumnezeu. La fel ca în Lc. 11, 5-8, unde puterea rugăciunii prietenului de la miezul nopții este mișcătoare, avem cererea văduvei pentru ca dreptatea lui Dumnezeu să se înfăptuiască încă din acest veac.

²⁴ Prof. N. Chițescu, *Predică la Duminică a 22-a după Rusalii*, în revista „Mitropolia Olteniei”, an XXVI, nr. 11-12, 1974, p. 988, (Cf. Giovanni Papini, *Istoria lui Hristos*, trad. din limba franceză, 1926, p. 190).

17. Parabola vameșului și a fariseului (18, 9-14). Pilda apare imediat după parabola văduvei stăruitoare (18, 2-8), care reprezintă o povățuire către cei ce se fac următorii Mântuitorului Iisus Hristos, începând să se roage din inimă (18, 1). Parabola prezentă se referă la rugăciune atât în introducere cât și în concluzii. Dar nu vorbește de rugăciune în sine, ci de modul în care ne plecăm înaintea Domnului.²⁵

Faptul că parabola e marcată de multe semitisme și reflectă obiceiul din vremea lui Iisus, adaugă un plus de originalitate și superioritate judecății comune. Aceasta este, fără îndoială, o parabolă provenită direct de la Mântuitorul Iisus Hristos.²⁶ Parabola suferă o schimbare în modul și conținutul rugăciunii comune și personale. Rugăciunea, în momentele ei de înălțare față de Dumnezeu, duce la împăcare, dar parabola ne oferă învățătura despre mântuire sau îndreptare. Termenul este des folosit în Biserică, îndreptarea prin credință, vazuta ca act inițial de aderare la valorile propuse de Dumnezeu noului ucenic, rămânând subiectul unor dezbateri confesionale.²⁷

Învățătura acestei parabole e simplă. Iisus afirmă că oricine nădăjduiește în mila lui Dumnezeu e în relație apropiată cu Dumnezeu.

18. Parabola celor zece mine (19, 11-27). Ultima parabolă prezentată de Sf. Evanghelist Luca, în secțiunea dedicată călătoriei spre Ierusalim (Lc. 9, 51-19, 28), este asemănătoare cu pilda talanților din Evanghelia după Matei, prezentând totuși diferențe semnificative față de aceea. Astfel, pilda minelor are un final diferit de cel al talanților, deoarece împăratul cere aducerea „vrăjmașilor” săi, adică a celor ce nu l-au dorit pe tron și a celor ce nu l-au slujit pentru ca în fața sa să fie uciși.

În partea a III-a a lucrării am evidențiat o dimensiune mai profundă a pildelor lui Luca, punând accentul pe teologia care se desprinde din aceste pilde, dogmatică și morală.

Mai întâi, este problema mântuirii. Cum puteau fi incluși neevreii ca popor al lui Dumnezeu la egalitate cu evreii, problemă care se extindea până la chestiuni precum participarea la masa de comuniune și eliminarea necesității circumciziei?

În al doilea rând, era aparentul paradox al pretenției că planul lui Dumnezeu se derula, în timp ce evreii, primii destinatari ai Evangheliei, răspundeau în mare măsură în

²⁵ Prof. Dr. Iustin Moisesescu, *Originalitatea parabolilor Mântuitorului*, Editura Unirea, Râmnicu-Valcea, 1945, p. 122.

²⁶ Diac. Prof. Nicolae Nicolaescu, *Actualitatea parabolilor istorisite în Evanghelia după Sf. Luca*, în „Studii Teologice”, Nr. 5-6/1952, p. 289.

²⁷ *Ibidem*, p. 163.

mod negativ. Cum puteau fiii și mesagerii lui Dumnezeu, în special Pavel, să întâmpine atât de multă ostilitate?

În al treilea rând era problema explicării modului în care persoana și învățătura îl prezintă pe Iisus ca pe un osândit nevinovat care Se încrede în Dumnezeu (Lc. 23, 26-56; Ps. 22, 8-9; 19; 69, 22; 31, 6).

În centrul preocupării lui Luca de a-l liniști pe Teofil este discutarea detaliată a planului lui Dumnezeu. Luca subliniază și enunță această temă mai mult decât oricare dintre evanghelistii sinoptici.

Tema planului lui Dumnezeu este susținută de nota promisiunii și a împlinirii care străbate întreaga Evanghelie și cartea Faptelor, raportată în special la Scripturi. Apelul la Vechiul Testament se concentrează asupra a trei domenii: hristologie, respingerea lui Israel și includerea neevreilor și dreptatea finală. Ultimele două teme sunt mai proeminente în Fapte, pe măsură ce „Calea” (Fapte 24, 14) este prezentată și apărată în fața diferitelor acuze, în special așa cum este reprezentată de eforturile Sf. Ap. Pavel în rândul neevreilor. Cu toate acestea, tema neevreilor care răspund Evangheliei în timp ce Israel se poticnește, este prezentă în numeroase texte (Lc. 2, 34; 3, 4-6; 4, 25-27; 7, 1-10; 10, 25-37; 11, 49-51; 13, 7-9, 23-30, 31-35; 14, 16-24; 17, 12-19; 19, 41-44).

În centrul planului de răscumpărare rămâne Hristos și mântuirea adusă de El. Cine este Iisus? Ce aduce El? De unde știm că El este Alesul lui Dumnezeu? Din punct de vedere hristologic aceste întrebări sunt esențiale pentru Luca.

Evanghelistul Luca dezvoltă cu mare atenție portretul pe care i-l face lui Iisus, deși această trăsătură nu este universal recunoscută. Unii spun că hristologia lui Luca este mai mult un amestec decât un întreg unitar; este o colecție de tradiții variate, „cea mai variată din Noul Testament”.²⁸

Într-una dintre parabole, regele pleacă „să-și ia o împărăție” (Lc. 19, 14-15). În timp ce este audiat de către sinedriul bătrânilor evrei, Luca afirmă limpede că din acel moment Iisus va fi la dreapta lui Dumnezeu (Lc. 22, 69). În final, apelul la Psalmul 110 descrie prezența autorității regale, guvernând de la dreapta lui Dumnezeu.²⁹

Astfel, împărăția este pământească, adică Iisus va domni ca un urmaș davidic pe pământ și va aduce izbăvire totală, exercitându-Și suveranitatea peste toate lucrurile.

²⁸ Leon Xavier Dufour, *Dictionary of Biblical Theology*, Editura Geoffrey Chapman, London, 1988, p. 49.

²⁹ A. Vacant Mangenot, E. Amann, E., *Dictionnaire de theologie catholique*, Vol. 1, Editura Librairie Letouzey et Ane, Paris, 1926, p. 92.

Această speranță este cel mai puternic exprimată în narațiunea și în cântările din Luca 1, 32-33, 46-55, 69-75. Discursurile și remarcile eshatologice din Fapte 1, 11 și din Fapte 3, 18-21 arată că speranța viitoare nu a fost absorbită în tema inaugurării prezente, ci rămâne vie, conectată la rădăcinile ei din Vechiul Testament. Dumnezeu este credincios și își împlinește toate promisiunile.

Cele mai importante evenimente ale mântuirii lui Dumnezeu sunt învierea și înălțarea. Dintre evangheliști doar Luca menționează și detaliază înălțarea, eveniment care, în opinia lui, asigură legătura dintre Luca 24 și Fapte 1 (semnificația ei fiind explicată mai departe în Fapte 2, 23-24, 30-36; 3, 14-15, 21; 4, 10-12; 5:30; 17, 31). Un mântuitor înviat este unul care poate domni și își poate desăvârși promisiunea. El este Acela care poate ierta și proclama iertarea, revărsându-și binecuvântările (Fapte 2, 21; 4, 12; 10, 43). Mai mult, realitatea permanentă a autorității lui Hristos este demonstrată prin activitatea celor care slujesc „în Numele Lui” (Fapte 2, 38; 3, 6, 16; 4, 6, 10; 8, 11-12; 9, 27-28; 10, 48; 19, 5). Înălțarea demonstrează că El este Domn.³⁰

Hristos aduce promisiune și mântuire. Mântuirea implică împărtășirea speranței, experimentarea împărăției, gustarea iertării și participarea la lucrarea Duhului care împuternicește. Tot așa cum Persoana lui Iisus revelează caracterul și dăruirea Celui care aduce binecuvântarea, învățătura și lucrarea Lui explică și proclamă rezultatele dorite. Iisus era un învățător și un taumaturg (Lc. 4, 14-15, 31-32, 44; 6, 17-19; 7, 22). După cum am văzut, învățătura Lui se focaliza pe bunurile împărăției. Această oportunitate este descrisă ca fiind eliberarea și vindecarea specifice Jubileului (Lc. 4, 16-21; cf. Lev. 25, 10; Is. 61, 1-2), dar include totodată și o chemare la onoarea etică ce reflectă experiența binecuvântării (Lc. 6, 20-49).³¹

Parabolele demonstrează aceeași preocupare dublă. Câteva dintre parabole se referă la planul lui Dumnezeu (Lc. 13, 6-9, 23-30; 14, 16-24; 20, 9-18), iar în câteva dintre acestea este implicată o scenă a mesei sau a ospățului. Ospățul înfățișează nu doar bucuria mântuirii, ci și comuniunea prilejuită de luarea mesei împreună în viitor, o realitate la care comunitatea poate acum să participe fără discriminări rasiale (Fapte 10-11; 15). În poporul lui Dumnezeu trebuie să existe unitate.³²

³⁰ A. Joseph Fitzmyer, *The gospel according to Luke*, Vol. 1-9, Editura The Anchor Bible Doubleday, New York, 1993, p. 83.

³¹ M. Viller Cavallera, F. J. Guibert, *Dictionnaire de spiritualite*, Tomul 9, Editura Beauchesne, Paris, 1976, p. 261.

³² Prof. Univ. Dr. Vasile Gheorghiu, *Raportul literar dintre cele 3 Evanghelii dintâi sau problema sinoptică*, în

Deși Crucea este mai puțin proeminentă la Luca decât la Pavel, semnificația ei trece dincolo de o funcție etică sau istorică și ocupă o poziție teologică importantă în învățătura lui Luca. Așa cum am observat în studiul asupra lui Luca 22-23, Iisus este Osânditul Drept. Dar înțelesul morții Lui este pus în lumină de două texte. Luca 22, 20 afirmă că moartea lui Iisus Hristos inaugurează Noul Legământ cu Dumnezeu, în timp ce Fapte 20, 28 argumentează că Biserica era, în cuvintele lui Pavel, „câștigată” cu sângele lui Hristos. În moartea lui Hristos are loc inaugurarea Legământului și o tranzacție soteriologică. Această concepție este întărită de alte două imagini. Substituirea lui Baraba cu Iisus reprezintă faptul că Iisus a luat locul unui păcătos, schimb subliniat mai puternic atunci când Luca observă că oamenii s-au raliat „într-un glas” acestei opțiuni nedrepte (Lc. 23, 18-25). Oferta paradisului pe care Iisus i-o face tâlharului pe când își dădeau duhul împreună (Lc. 23, 43) demonstrează că, în pofida morții Sale, Iisus poate oferi viață.³³

Descrierea pe care Luca I-o face lui Iisus Hristos vizează în mod fundamental autoritatea Lui și apoi promisiunea pe care El o aduce. Lucrarea mântuitoare a lui Iisus inaugurează împărăția, îl izbăvește pe păcătos, iartă păcatul, asigură Duhul, cheamă la o viață dedicată și evlavioasă trăită în contextul speranței în consumarea viitoare și îi face pe toți responsabili în fața planului lui Dumnezeu. De fapt, toate promisiunile Legământului lui Dumnezeu sunt inaugurate de Hristos. Luca face cunoscută promisiunea avraamică a binecuvântării tuturor popoarelor pământului așa cum este împlinită în Iisus (Fapte 3, 22-26). la fel și speranța davidică (Lc. 1, 31-33, 69; 22, 69; Fapte 2, 25-36) și speranța Duhului asociată cu venirea Noului Legământ (Lc. 22, 20; Fapte 2, 14-21). Teofil ar trebui să fie încurajat că Iisus poate și într-adevăr izbăvește pe baza acestor promisiuni. Dar cine formează noua comunitate și ce trebuie să fie ea? Cum se raportează hristologia la conținutul și la misiunea noii comunități în concepția lui Luca?

Învățăturile morale cuprinse în pildele specifice lui Luca sunt esențiale pentru mântuirea creștinului și scot în evidență virtuțile pe care Mântuitorul ni le-a dat în predica de pe munte.

Astfel, din pilda samarineanului milostiv (10, 29-37) și din pilda bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr (16, 19-31) credinciosul învață să aibă milă și să se

„Candela”, 1923-1924, p. 48.

³³ Michel Gourgues, *Parabolele lui Luca din amonte în aval*, traducere din limba franceză de Marius Bitiușcă, Editura Sapienția, Iași, 2006, p. 88.

grabească să-și ajute „aproapele”.

Parabola fiului risipitor este un giuvaer de mare însemnătate și neprețuit al comorii evanghelice fiindcă ne înfățișează atât de atrăgător milostivirea cu care Dumnezeu primește pe păcătoșii care se pocăiesc. Parabola bogatului și a lui Lazăr este la fel de importantă, deoarece ne prezintă foarte limpede starea fericită a celor evlavioși și dreți în cer, dar și nefericirea și suferința păcătoșilor la locul pedepsei. Același scop îl urmăresc amândouă aceste parabole. Insa prin parabola risipitorului vrea să îl atragă pe cel păcătos la pocăință și mântuire; pe când prin parabola bogatului și a lui Lazăr vrea să-l trezească pe păcătos din somnul păcatului și al morții. De fapt, este adâncit într-un somn greu ca într-o letargie îngrozitoare, creștinul care nu se trezește atunci când se regăsește în aceste două parabole.³⁴

Iubirea de Dumnezeu și de aproapele este scoasă în evidență de pilde precum pilda slugilor care-și așteaptă stăpânul de la nuntă (12, 35-38), pilda slugilor care a cunoscut și a slugii care nu a cunoscut voia stăpânului (12, 47-48), pilda celor invitați la cina cea mare (14, 15-24), pilda omului care vrea să-și zidească turn și a împăratului care se pregătește de război (14, 28-33).

Căci dragostea către Hristos trebuie pusă mai presus de orice altă dragoste față de orice persoană sau lucru din lumea aceasta. Domnul spune în chip limpede: „Cel ce iubește pe tată sau pe mamă sau pe fiu sau pe fiică sau pe soție mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine” (Mt. 10, 37; Lc. 14, 26). Iubirea către Hristos trebuie să fie măsura, etalonul iubirii noastre către orice altă persoană dragă. Numai în caz că un creștin îl iubește pe Hristos va ajunge să iubească și pe soție și pe celelalte persoane din familia sa într-un mod aducător de mântuire.³⁵

Parabola vameșului și a fariseului (18, 9-14) le amintește creștinilor, cu mai multă insistență și cu mai multă tărie, îndatorirea lor de a se pocăi cu smerenie și de a se ruga. Ea este atât de concisă, pe cât este de încărcată de sens și de învățături, este descrierea adânc psihologică a două caractere diametral opuse, caractere la fel cu acelea pe care le putem întâlni în orice vremuri: caracterul unui om trufaș, pe de o parte, și caracterul unui om smerit, pe de alta.³⁶

³⁴ Prof. Constantin Pavel, *Cele două portrete morale din parabola fiului risipitor*, în „Studii Teologice”, Nr. 9-10/1975, p. 701.

³⁵ Simeon Mehedinți, *Parabole și învățături din Evanghelie*, Editura Sophia, București, 2002, p. 49.

³⁶ Gerhard-Paul Muller, *Lukas-Evangelium*, Editura Verlag Katholisches Bibelwerk, Stuttgart, 1977, p. 98.

Această parabolă nu este rostită numai pentru fariseii și vameșii de atunci, din vremea când Mântuitorul era pe pământ. Din nicio epocă a istoriei nu au lipsit astfel de caractere. Nu există om care să nu aibă nevoie să se cerceteze pe sine, dacă nu cumva s-a format în sufletul său un caracter oarecum fariseic.

În puține cuvinte, Domnul zugrăvește caracterul celui smerit, în persoana vameșului care se ruga, prin rugăciunea lui smerită, el arată o stare a sufletului său foarte importantă: adică pocăința, prin care și-a dobândit îndreptarea și mântuirea. Pocăința vameșului pentru păcatele sale, rugăciunea vameșului, dorința și dorul lui de a afla mila lui Dumnezeu, se arată diametral opuse încrederii fariseului în dreptatea sa, încredere care arată ideea că nici nu are nevoie de mila lui Dumnezeu.³⁷

Pornind de la același prilej, Domnul a prezentat și o a treia parabolă ca o completare și o încununare a celor două dinainte. Dacă în precedentele, Domnul a arătat ce sentimente umplu inima lui Dumnezeu pentru păcătoșii care se pocăiesc, în aceasta de acum va prezenta drama interioară întreagă a pocăinței și a iertării păcătosului. Iar aceasta a treia parabolă este numită „parabola fiului risipitor”, fiind o podoabă de preț a comorii evanghelice și o lumină a parabolilor. În toată literatura omenirii, în toate maximele înțelepciunii omenesti, nu poți afla o comoară atât de neprețuită de înțelepciune, milostivire, iubire, duiosie, câtă este depusă în puținele rânduri ale parabolei fiului risipitor.³⁸

Dreptatea, perseverența și corectitudinea sunt reliefate de pildele iconomului incorect (16, 1-3) și a judecătorului nedrept (18, 1-8). Astfel, Hristos ne învață nu numai că nu trebuie să ne descurajăm când cerem de la Dumnezeu, prin rugăciuni, toate câte sunt necesare sufletului și trupului, fără a le primi, ci, dimpotrivă, trebuie să avem răbdare și credință, cu căldură și cu stăruință neabătută, căci Domnul face întotdeauna dreptate.

În concluzie putem spune că parabolele - prin conținutul lor parenetic - adică de exhortiu și de expunere înțeleaptă, însă într-un stil popular și accesibil celor simpli - au fost prezentate de Sf. Luca mai întâi pentru scopul pedagogic pe care le-a urmărit autorul sfânt prin Evanghelia sa: acela de a-i face pe toți cititorii sau ascultătorii să se angajeze pe calea ce duce spre împărăția cerurilor, motiv pentru care apelează chiar și la un proverb pe

³⁷ J. Simon Kistemaker, *Pildele Domnului Iisus*, Editura Societății Biblice din România, București, 2009, p. 74.

³⁸ Prof. Dr. Iustin Moisescu, *Originalitatea parabolilor Mântuitorului*, Editura Unirea, Râmnicu Vâlcea, 1945, p. 92.

care-l adaptează mesajului său: tot creștinul care pune piciorul în plug și se uită înapoi nu este vrednic de împărăția cerurilor! Apoi, el a înțeles - mai mult decât ceilalți evangheliști - că acest mesaj poate fi transmis mai ușor, și mai profund, prin parabole; și asta într-un mod intuitiv: nu este timp de amânare pentru cel care vrea să fie numărat între fiii împărăției lui Dumnezeu!

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

I. TEXTE BIBLICE

1. *Biblia* sau *Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2008.
2. *Noul Testament cu Psalmii*, cu aprobarea Sf. Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002.
3. *Evangile selon S. Marc, Évangile selon S. Luc/introd. critique et comm. par l'abbé L. Cl. Fillion; trad. française par l'abbé Bayle*, Editure P. Lethielleux, Paris, 1900-1901.

II. AUTORI PATRISTICI ȘI POST PATRISTICI

1. Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentar la Sfânta Evanghelie după Luca*, traducere din limba franceză de Babuș Gheorghe, în „Pelerinul Român”, Mănăstirea Portărița, 1998.
2. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, în „P.S.B.”, vol. 23, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
3. Idem, *Scrieri*, Colectia „P.S.B.”, Vol. 23, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
4. Idem, *Omilii la parabola despre saracul Lazar și bogatul nemilostiv*, Traducere din limba greacă veche și note de Adrian Tanasescu-Vlas, Editura Sophia, București 2002.
5. Sfântul Teofan Zăvorâtul, *Tâlcuiri din Sfânta Scriptură pentru fiecare zi din an*, Editura Sophia, București, 1999.

III. DICȚIONARE

6. Bria, Pr. Prof. Dr. Ion, *Dicționar de teologie ortodoxă*, Ediția a II-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
7. Vacant, A.; Mangenot, E.; Amann, E., *Dictionnaire de theologie catholique*, Vol. 1, Editura Librairie Letouzey et Ane, Paris, 1926.
8. Viller, M., Cavallera, F., Guibert, J., *Dictionnaire de spiritualite*, Tomul 9, Editura Beauchesne, Paris, 1976.
9. Bocian, Martin, *Dicționar enciclopedic de personaje biblice*, traducere de Kraut Ursula, Lenz Iris, Dantis Gabriela și Spuhn Herta, Editura Enciclopedică, București, 1996.
10. Carrez, Maurice; Morel, Francais, *Dicționar grec-roman al Noului Testament*, traducere de Badea, Gheorghe, Editura Societății Biblice Interconfesionale din România, București, 1999.
11. Fouilloux, Danielle; Langlois, Anne; Moigne, Alice; Spiess, Francoise; Thibault, Madeleine; Trebuchon, Renee, *Dicționar cultural al Bibliei*, traducere de Vancu, Ana, Ediția a II-a, Editura Nemira, București, 2006.
12. Stroe, A. Mihai, *Dicționar englez – român al Bibliei autorizate: Geneza (Facerea) sau întâia carte a lui Moise*, Editura Institutul European, 2008.

IV. CĂRȚI DE SPECIALITATE

13. Buzași, Ion; Panazan, Maria Daniela, *Parabolele biblice*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2010.
14. Buzy, Denis, *Les paraboles*, 11ème édition, Editure Gabriel Beauchesne et ses fils, Paris, MCMXXXII [1932].
15. Cornițescu, Pr. Prof. Dr. Constantin, *Sinopsa celor 4 Evanghelii*, Editura Societății Biblice Interconfesionale, București, 2000.
16. Fitzmyer, A. Joseph, *The gospel according to Luke*, Vol. 1-9, Editura The Anchor Bible Doubleday, New York, 1988.
17. Gheorghiu, Dr. Vasile, *Codex argenteus upsaliensis*, Editura Imprimeria

- Națională, București, 1939.
18. Gourgues, Michel, *Parabolele lui Luca din amonte în aval*, traducere din limba franceza de Bitiușcă, Marius, Editura Sapienția, Iași, 2006.
 19. Kistemaker, J. Simon, *Pildele Domnului Iisus*, Editura Societății Biblice din România, București, 2009.
 20. Jeremias, Joachim, *Parabolele lui Iisus*, Editura Anastasia, București, 2000, New York, 1963.
 21. La Verdiere, Eugene, *Luke*, Vol. 5, Editura Veritas Publications, Dublin, 1984.
 22. Loisy, Alfred, *L'Evangile selon Luc*, Paris, 1924.
 23. Mehedinți, Simeon, *Parabole și învățături din Evanghelie*, Editura Sophia, București, 2002.
 24. Melniciuc, Pr. Dr. Ilie, *Parabolele Evangheliei după Luca—aplicații exegetice*, Editura Performantica, Iași, 2010.
 25. Idem, suportul de curs pentru Noul Testament, anul I, semestrul II.
 26. Moiescu, Prof. Dr. Iustin, *Originalitatea parabolilor Mântuitorului*, Editura Unirea, Râmnicu-Vâlcea, 1945.
 27. Muller, Gerhard-Paul, *Lukas-Evangelium*, Editura Verlag Katholisches Bibelwerk, Stuttgart, 1994.
 28. Nicolaescu, N. I. diacon, *Sensul vieții sociale după Noul Testament*, Editura Tipografiei „Cărților Bisericești”, București, 1946.
 29. Papacosta, Serafim, *Parabolele Domnului*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2005.
 30. Ranga, Pr. Prof. Ioan Horia, *Pilde creștine din învățătura Sfinților Părinți*, Editura Universitatea Transilvania, Brașov, 2009.
 31. Ringgren, H., *Luke's Use of the Old Testament*, în G. W. E. Nickelsburg (Ed.), *Christians Among Jews and Gentiles*, Philadelphia, Fortress Press, 1986.
 32. Schmid, Josef, *L'evangelo secondo Luca*, Editura Morcelliana, Brescia, 1957.
 33. Steiner, Rudolf, *Evanghelia după Ioan și raporturile sale cu celelalte trei Evanghelii și mai ales cu cea a Sf. Luca*, Editura Arhetip, București, 1997.
 34. Vladimirescu, Mihai Valentin, *Biblical studies*, Editura Universitaria, Craiova, 2008.
 35. Gheorghiu, Prof. Univ. Dr. Vasile, *Raportul literar dintre cele 3 Evanghelii dintâi sau problema sinoptică*, în „Candela”, 1923-1924, pp.45-49.

36. Pavel, Prof. Constantin, *Cele două portrete morale din parabola fiului risipitor*, în „Studii Teologice”, Nr. 9-10/1975, pp. 701-707.
37. Semen, Pr. Conf. Dr. Petre, *Vorbirea în pilde în cărțile Sfintei Scripturi*, în „T.V.”, Nr. 11-12/1992, pp. 28-41.

V.SITOGRAFIE

262. Antonio Borrelli santibeati.it San Lazzaro Mendicante e lebbroso
263. Boldrini, Davide, *La parola che educa alla carità: la parabola del Buon Samaritano. Percorso di formazione rivolto ai ministri straordinari della comunione eucaristica, Mantova, 7 febbraio 2009 – Seminario vescovile*, în <http://www.diocesidimantova.it/liturgia/samaritano.pdf>
264. Cathopedia, *Parabola del fico sterile* în http://it.cathopedia.org/wiki/Parabola_del_fico_sterile
265. Kioulachoglou, Anastasio, *La parabola del figliol prodigo*, în <http://www.christianarticles.it/La-parabola-del-figliol-prodigo.htm>
266. *La parabola del povero Lazzaro (Lc. 16,19-31)* în *La Scala* 64/5, 2010, p. 337-342, în <http://nuovozenith.files.wordpress.com/2011/10/la-parabola-del-povero-lazzaro7.pdf>
267. Lonardi, Giovanni, *Il figlio perduto e ritrovato* în <http://digilander.libero.it/longi48/Luca%2015,11-32.pdf>
268. *Parabola del Buon Samaritano* în http://www.ilcasaledimassamartana.it/per_riflettere/Samaritano.pdf